

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΚΙ' ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΑ

ΤΟΥ Κ. ΑΓΓΕΛΟΥ ΚΟΣΜΗ

Ο γνωστός λογοτέχνης και εκλεκτός συνεργάτης του «Μπουκέτου» κ. Άγγελος Κοσμή, είχε την καλωσύνη να γράψω για το περιοδικό μας τās αναμνήσεις του, των οποίων την δημοσίευση αρχίζουμε σήμερα. Στις βιογραφικές αυτές σελίδες, τις τόσον ωραία γραμμένες, θα παρελάσει όλος ο παλιός Πειραιεύς, με την πνευματική και κοινωνική του κίνηση κατά τον περασμένο αιώνα, με τους λογίους της εποχής, τον Νιρβάνα, τον Βώκο, τον Καμιλάνη, τον Πορφύρα και τόσους άλλους.

Βέβαιοι ότι οἱ προσφέρουμε ένα πρώτης τάξεως πνευματικό εντύπωμα, αποφεύγουμε τās περιττές συστάσεις. Όσοι θέλουν να γνωρίσουν την παλιά ζωή, τους λογίους που δεν υπάρχουν πλέον, όσοι νοσταλγοί, ἄς παρακολουθήσουν τās σελίδες αυτές, ἄς τās ἀπολαύσουν.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΣΤΗ ΔΑΣΚΑΛΑ

Φαίνεται ότι η διαμονή μου στο σπίτι κατά τὰ πρώτα παιδικά μου χρόνια δὲν ήταν πολύ ειρηνική. Κατώρθωνα νὰ κάνω διαρκῶς ζημιές και ν' ἀναστατώνω τὸν κόσμο.

Ἡ μητέρα μου, λοιπόν, γιὰ νὰ ἡσυχάση ἀπὸ τις τρέλλες μου, προσέφυγεν εἰς τὸ σκολεῖο, ἂν και ἡ ἡλικία μου δὲν ἦταν ἀκόμη γιὰ τέτοια δοκιμασία.

Τότε τὰ σχολεῖα δὲν ἦσαν στὸ νησί μου, ὅπως εἶνε τώρα. Ὁ Ἄγιος Ἀρτέμις, τὸ ἐπίσημο σχολεῖο ἦταν μακριὰ γιὰ μένα. Στὴ γειτονιά μας ὑπῆρχε κάποιον πρόχειρο σκολεῖο, εἰς τὸ ὁποῖο με ἔστειλε ἡ μητέρα μου ὄχι γιὰ νὰ μάθω γράμματα, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἡσυχάση.

Κι' ἔτσι ἕνα πρωτὶ βρέθηκα χειραγωγούμενος ἀπὸ τὴν ἀδελφή μου τὴ μεγαλύτερή μου, στὸ σκολεῖο τῆς γειτονιάς.

Πῶς νὰ τὸ περιγράψω; Μιὰ στενόμακρη σάλα με κορμούς ἀντί θρανίων, μ' ἕνα σωρὸ ἄμμο, πὺ τὸν ἰσοπέδωνε ἡ δασκάλα κάθε τόσο κι' ἐχάρασε σ' αὐτὸν τὰ γράμματα, μιὰ στάμνα νερὸ, πὺ τὴν ἔφερνε κάθε πρωτὶ ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα παιδιὰ και ἕνα πῆλινο ποτήρι γιὰ τὸν πρόχειρο δροσισμό μας. Στὰ σειρὰ, στοὺς κορμούς ἦταν καθισμένα παιδιὰ ἀμφότερων τῶν φύλων. Ἦταν ξυπόλυτα τὰ ἀγόρια και τὰ κορίτσια ἐφοροῦσαν γαλέτζες.

Κυρίαρχος ὅλου αὐτοῦ τοῦ ἐμφύχου και τοῦ ἀψυχου κόσμου, ἦταν ἡ δασκάλα, τὸ Καλλιτσάκι, μιὰ ἀδύνατη, μονόφθαλμη μεσόκοπη, με φακίολι και μ' ἕνα καλτσόξυλο στὸ στήθος, ἐπειδὴ ἔπλεκε και κάλτσες ὅταν ἐδίδασκε.

Φαίνεται πὺς ἡ μητέρα μου τῆς εἶχε δώσει κακές συστάσεις γιὰ μένα, ἐπειδὴ μόλις ἐμπήκα με τὴν ἀδελφή μου και μᾶς ἔδωκε θέσιν εἰς ἕνα κορμὸ, μὺ εἶπε ἀγριοκυττάζοντάς με με τὸ ἕνα τῆς μάτι, τὸ μοναδικό:

— Ἐσὺ εἶσαι σκανταλιάρης, μὰ θὰ σὲ φρονιμέψω.

Τὴν προσφώνησί τῆς αὐτὴ συνώδευσε με ἕνα τσίμπημα, πὺ τὸ θυμᾶμαι ἀκόμη, ἂν και παρηλθεν ἔκτοτε μισὸς αἰῶν. Ἡ ἀπογοήτευσί μου ἦταν μεγάλη: Θὰ ἐκλαιγα, θὰ ἐδραπέτευα, ἂν δὲν με συνεκράτει ἡ ἀδελφούλα μου, πὺ ἐκάθησε δίπλα μου στὸν κορμὸ, ὡς προστάτης μου, ἀφοῦ ἦταν ἕνα χρόνο μεγαλύτερη.

Ἡ φοίτησί μου ἐξηκολούθησεν ἀρκετὲς ἡμέρες, χωρὶς νὰ κατορθώσω νὰ κατάλαθω γιὰτι με στέλλουν ἐκεῖ και χωρὶς νὰ συνδεθῶ με κανένα ἀπὸ τὰ παιδιὰ τὰ ἄλλα. Ἐμένα ἐντελῶς ξεχωριστὰ με τὴν ἀδελφή μου κι' ἐγυρνούσαμε χειροπιασμένοι στὸ σπίτι, πὺ μᾶς ἐπερίμενε ἡ μητέρα και μᾶς ἔλεγε:

— Μυρίζετε σήμερα, γιὰτι ἐπήγατε στὸ σκολεῖο.

Ἡ δασκάλα ἐχάραξε με τὸ ραβδί τῆς γράμματα στὴν ἄμμο και ὕστερα ἔκαναν τὸ ἴδιο και τᾶλλα παιδιὰ. Ἐγὼ δὲν ἤμουν ἀκόμη προχωρημένος και γι' αὐτὸ ἔμενα στὴ θέσι μου ἀπρακτος.

Στὸν κορμὸ πὺ ἦταν ἐμπρὸς μου ἐκάθητο ἕνας μεγάλος χοντροκαμωμένος, ὁ Νικολὸς τῆς Φράγγας, ὅπως ἔμαθα πὺς τὸν ἔλεξαν. Ἡ μάνα του τὸν ἐντυνε με τρία πανταλόνια γιὰ νὰ μὴ κρυώση και τὰ παιδιὰ τὸν ἐπερίπαιζαν. Ἐνα πρωτὶ μὺ ἔτυχε κάποιος σουγιᾶς τύπου Κολοκοτρώνη και ἀποφάσισα νὰ τὸν χρησιμοποιήσω.

Ὅπως λοιπὸν ἐκάθητο μπροστὰ μου ὁ Νικολὸς κι' εὔρισκα τις ραφές τοῦ πανταλονιοῦ του τεντωμένες, μὺ ἐφάνηκε καλὸν νὰ τις ξυλῶνω σιγά-σιγά με τὸ σουγιᾶ, ἂν και ἡ ἀδελφή μου ἐπροσπαθοῦσε νὰ μ' ἐμποδίση.

Ξηλώνοντας ὅμως ἔφθασα φαίνεται στὸ ψαχνό. Τότε ὁ Νικολὸς, πὺ μὺ ἔκαμνε ἐντύπωσι Γολιάθ, ἐφώναζε:

— Αὐτὸς με μαχαιρώνει!

Δὲν ἐπρόλαβα νὰ ἐξαφανίσω τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος. Συλληφθεῖς ἐπ' αὐτοφῶρῳ ἐτιμωρήθη με τιμιπῆς ἄγριες και ξυλιές ἀπὸ τὴ δασκάλα μου, τὸ Καλλιτσάκι.

Ἐκείνη τὴ στιγμή μὺ ἐφάνηκε πὺς ἔφθασε ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου. Ἡ ἀδελφή μου ἐθύμωσε γι' αὐτὸ τὸ φέροισο τῆς δασκάλας. Μ' ἐπήρε ἀπὸ τὸ χέρι και με ὠδήγησε στὸ σπίτι δαρμένο και κλαμένο.

Ἡ ἀπαγωγή μου ἐγινε τόσο γρήγορα, ὡστε ἡ δασκάλα δὲν ἐπρόλαβε νὰ μᾶς παρακολουθήση με τὸ ἕνα τῆς μάτι.

Ἐγὼ ἐκλαιγα κατὰ τὴ διαδρομὴ ἀπὸ τὸν πόνο και ἀπὸ τὸν καῦμό μου. Ἐκλαιγα και στὸ σπίτι, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ χαρὰ, ἐπειδὴ καταλάβαινα ὅτι ἐγλύττωσα ἀπὸ τὴ δασκάλα μου.

Ἡ ἀδελφή μου, ὅταν τὴ ρώτησε ἡ μητέρα μου, εἶπε:

— Ἡ δασκάλα ἔδειρε τὸν ἄγγελο.

Δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν παιδαγωγικήν του σπιτιοῦ μας τὸ ξυλοκόπημα, ἂν και ἡ μητέρα μου, ὅταν τὴν ἀπήλπιζα με τις τρέλλες μου, ἔλεγε ὅτι τὸ ξίλο ἐβόκηκε ὅπὸ τὸν Παράδεισο.

Γι' αὐτὸ δὲν με ξανάστειλε ἡ μητέρα μου στὴν κερά Καλλιτσάκι, ἡ ὁποία ἤλθε τὸ βράδυ και διηγήθη τὴν ἱστορία τοῦ ξυλώματος τοῦ πανταλονιοῦ.

Χάρη εἰς αὐτὸ τὸ κατόρθωμά μου και εἰς τὸ τσίμπημα και τὸ ξυλοκόπημα, πὺ ἐδοκίμασα, κατώρθωσα νὰ μὴ συνεχίσω τās σπουδᾶς μου εἰς τὸ σκολεῖο τοῦ χωριοῦ μου και ν' ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τις τρυφερότητες τῆς δασκάλας.

Αὐτὴ ὅμως ἡ περιπέτεια ἐγινε ἀφορμὴ νὰ ἐπιταχυνθῇ τὸ ταξεῖδι μου εἰς τὸν Πειραιᾶ, γιὰ νὰ με βάλουν σὲ σχολεῖο νὰ μάθω γράμματα.

* * *

Εἰς τὴν σημερινὴ λεωφόρο Ἀφεντούλη, ὑπῆρχε δημοτικὸν σχολεῖον τῶν θηλέων, πὺ εἶνε τώρα Γυμνάσιον.

Κατόπιν μᾶς προχείρου και συνοπτικῆς συνεννοήσεως τῶν γονέων μου με τὴν διευθύντριαν τοῦ σχολεῖου, τὴν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀποθανοῦσαν Ἀσπασίαν Ταιτσίση, ἀπεφασίσθη νὰ φοιτήσω εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον. Ἐλήφθη φαίνεται ὑπ' ὄψιν ὅτι αὐτὴ ἡ μικτὴ παιδείσις δὲν θὰ ἐσκανδάλιζε τὸ ὡραῖον φύλον, λόγῳ τῆς ἡλικίας μου, ἂν κι' ἐφοροῦσα πανταλόνι.

Ὅμοιῳ ὅτι ἐστενοχωρήθη, ὅταν βρέθηκα μέσα σὲ μιὰ ἀπέραντη σάλα, μόνος ἐγὼ ἀγόρι μέσα σὲ τόσα κορίτσια, πὺ ἐχαλοῦσαν τὸν κόσμο ἀπὸ τις φωνές και τὰ γέλια. Δὲν ἐξεδήλωσα καμμίαν ἀντίστασιν εἰς τῆς μοίρας τὸ γραμμένο. Ἐκάθησα σ' ἕνα θρανίον, ἀφοῦ ἐδέχθηκα μίαν

στρογική θωπεία από την δασκάλα, τελείως αντίθετη από το τσίμπημα της δασκάλας του χωριού.

Τό μάθημα έτελείωσε. Η έπιστάτρια έσήμανε τό κουδούνι. "Όλα τά κορίτσια, καί εγώ μαζί των, έβγήκαμε στήν αύλή. Ήταν ή ώρα του παιγνιδιού.

"Επαιζαν τότε τό «Γύρω-γύρω όλοι, στή μέση ό Μανώλης. Χέρια πόδια στή γραμμή, όλοι κάθονται στή Γη».

"Η παρουσία μου έπροκάλεσεν ένθουσιασμό στά κορίτσια. Πριν πάω εγώ στό σκολειό, έβαζαν στή μέση ένα κορίτσι για τό ρόλο του Μανώλη. Τώρα εγώ ήμουν ό μοναδικός άρσενικός καί συνεπώς αυτοδικαίως ήμουν ό Μανώλης.

Χωρίς νά μ' έρωτήσουν μ' έβαλαν στή μέση καί ήρχισαν αυτό τό παιγνίδι. "Εκαναν βόλτες, έλεγαν αυτά τά λόγια τραγουδιστά, εκάθιζαν όλες χάμω, κι' εγώ σαν ποντικός στή φάκα δέν εύρισκα από πού νά φύγω, κι' έστεκα έτσι άφωνος κι' άπελπισμένος. Μου έφαινόταν όλο αυτό τό κοριτσομάνι, ό μέλλον ωραιόκοσμος του Πειραιώς σαν κανιβαλοι, ένω ήταν χαριτωμένο.

"Από την άπελπιστική μου αυτή θέσι μ' έσωσε τό κουδούνι πού μάς έκαλούσε για τό μάθημα.

"Ο κύκλος διελύθη, κι' εγώ λυτρωμένος, έμπήκα κρυφά στήν τάξι, έπήρα τον κουκο μου κι' έφυγα. Δέν έπερίμενα νά τελειώση τό μάθημα, έπειδή είχα φοβηθή πως θά με θάλουν πάλι στή μέση. "Εφθασα στό σπίτι κυριολεκτικώς πετώντας. Καί στή σχετική έρώτησι της μητέρας μου άπάντησα:

Μ' έδιωξε ή δασκάλα, έπειδή είμαι άγόρι.

"Η Τσιτσινή με διέφευσε τό θράδυ πού ήλθε στό σπίτι έπίτηδες. "Εγώ όμως τους έδήλωσα ότι δέν ξαναπηγαίνω στό κοριτσιότικο σχολείο.

Μ' έστενοχώρησαν καί οι γονείς μου καί ή Τσιτσινή νά τους εξηγήσω γιατί έπιμένω νά μη πάω σ' αυτό τό σχολείο. Καί τους είπα όλη την άλήθεια. Τους είπα δηλαδή:

Στή γειτονιά μας, κοντά στον άη-Νικόλα, ήταν ένας παλαβός άκούων εις τό όνομα Μανώλης, πού έκανε θελήματα, καί κατά κανόνα σέ κάθε κηδεία έβαστούσε τόν δίσκο με τά παξιμάδια. Αυτός ό Μανώλης έτραβούσε των παθών του τον τάραχον από τά παιδιά της γειτονιάς καί από μένα. "Όταν λοιπόν στό παρθENAγωγειό μ' έπολιώρησαν τά κορίτσια καί μ' έλεγαν Μανώλη, έπέρασε από τό παιδικό μυαλό μου ή σκέψις, ότι ήλθε ή ώρα νά τιμωρηθώ, για τά πειράγματα πού έκανα στον πραγματικό Μανώλη, κι' έκρινα καλόν νά φύγω.

"Όλα αυτά τά διηγήθην ειλικρινέστατα.

"Εγέλασε τό άγαθό γέλιο της ή Τσιτσινή, μ' έχάιδεψε ή μητέρα μου κι' έτελείωσε ή υπόθεσις.

"Αν όμως έτελείωσε δια την μεταβάπτισίν μου, είχε συνέχειαν δια τό μέλλον.

"Απεφασίσθη δηλαδή ή μετάθεσις μου εις τό άγορίστικο σχολείο.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ: Η συνέχεια.

Σίφνος.

ΑΓΓΕΛΟΣ Α. ΚΟΣΜΗΣ

ΤΑ ΕΥΘΥΜΑ

ΤΟ ΠΡΙΟΝΙ ΚΑΙ Η ΠΕΘΕΡΑ

Ρώτησαν κάποτε έναν Ίταλό σοφό:

— Ποιά διαφορά υπάρχει μεταξύ ενός πριονιού καί μιας πεθεράς;

— Τό πριόνι, άπάντησε εκείνος, δέν κόβει καλά παρά όταν έχη όλα τά δόντια του, ένω ή πεθερά δαγκάνει καλύτερα καί όταν δέν έχη κανένα δόντι...

ΑΝΑΤΟΛΙΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΓΥΝΑΙΚΟΦΟΒΙΑ

Μιά νύχτα ό Σουλτάνος γυρνούσε μόνος του στους δρόμους ντυμένος φτωχικά, για ν' άκούη καί νά μαθαίνη τί κάνει ό λαός του. Καθώς περνούσε από ένα στενό είδε άξαφνα έναν άνθρωπο, ένα ντερβίση, νά βγαίνη από μια πόρτα καί νά τρέχη φοβισμένος.

— Που πάς, άνθρωπε; τον ρώτησε. Τί σου συμβαίνει;

— Φεύγω από τό σπίτι μου, είτε ό άνθρωπος. Φοβάμαι την γυναίκα μου.

— Δέν ντρέπεσαι έσύ, ντερβίσης άνθρωπος, νά φοβάσαι την γυναίκα σου; του είπε ό Σουλτάνος.

— Έσύ δέν την φοβάσαι; τον ρώτησε εκείνος, χωρίς νά ξέρη με ποιόν μιλάει.

— Καθόλου.

— Τί λές, άνθρωπέ μου; είπε ό Μεχμέτ-ντερβίσης — έτσι τον λέγανε— τί λές! Κι' ό Σουλτάνος ακόμα φοβάται την γυναίκα του.

— Πως τό ξέρεις;

— Ας με ρωτήση καί θά του τό πω.

Του φάνηκε παράξενο του Σουλτάνου καί άρχισε νά κουβεντιάζη μ' εκείνον τον άνθρωπο πού του φαινόταν ή πολύ ξευπνος ή πολύ τρελλός.

— Άκουσε, του είπε στό τέλος. "Εγώ είμαι περιβολάρης στό παλάτι. "Όσα μου είπες θά τά πω αύριο του Σουλτάνου κι' αν λές άλήθεια θά του πω νά σου δώση καί χίλια φλουριά.

— Δέχομαι, είπε ό Μεχμέτης.

***

Την άλλη μέρα παρουσιάστηκε ό Μεχμέτης στό παλάτι καί ζήτησε τον περιβολάρη. Οι θυρωροί πού ήσαν είδοποιημένοι τον παρουσίασαν στον Σουλτάνο.

— Καλώς τον Μεχμέτη, του είπε ό Σουλτάνος.

— Άφέντη μου, ήσουν ό Σουλτάνος καί δέν μου τώλεγες! λέει ό Μεχμέτης συγκινημένος.

— Ελα, πές μου τώρα πως καί γιατί φοβούμαι την γυναίκα μου; τον ρώτησε ό Σουλτάνος.

— Άφέντη μου, δέν είναι καί τόσο εύκολο, είπε πονηρά ό ντερβίσης. Πρέπει πρώτα νά μου δώσης ένα φιρμάνι για νά

παίρνω έναν παρὰ από κάθε άνθρωπο πού φοβάται την γυναίκα του.

— Σου τό δίνω.

— Μ' αυτό θά γυρίσω όλο τό κράτος για νά μαζέψω χρήματα. Κι' όταν γυρίσω θά σου πω τό μυστικό.

— Κι' αν δέν μου τό πής;

— Τό κεφάλι μου είναι δικό σου.

***

Πέρασε καιρός καί ό Μεχμέτης γυρνούσε από πολιτεία σέ πολιτεία μαζεύοντας παράδες με τό φιρμάνι του Σουλτάνου. "Όταν επέστρεψε, παρουσιάστηκε στό Σουλτάνο καί άρχισε νά του διηγητα' θαυμάσια πράγματα από τους τόπους που είδε.

Στό τέλος μίλησε καί για γυναίκες καί ένθουσιάστηκε τόσο πολύ ώστε άρχισε νά φωνάζη:

— Ωραιές κοπέλλες, στή Δαμασκό!.. Δέν θάσταξα, Σουλτάνε μου, καί σουφερα μια πού είναι σαν ούρι του παραδείσου!..

— Σώπαينه, εύλογημένε, μη φωνάζεις έτσι. Θα σ' άκούση ή γυναίκα μου! του λέει τρομαγμένος ό Σουλτάνος.

Χμ... Πλήρωσε τώρα τον φόρο κι' έσύ πού δέν φοβάσαι την γυναίκα σου! του είπε γελώντας ό Μεχμέτ.

Και ό Σουλτάνος πλήρωσε χωρίς αντίρρησι.